

Het altaar als vrijplaats voor de doodslager

“Wie iemand zo treft, dat hij sterft, zal zeker ter dood gebracht worden. Maar voor het geval, dat hij het er niet op toeleigde, doch dat God het zijn hand deed overkomen, zal Ik u een plaats aanwijzen, waarheen hij kan vluchten. Doch wanneer iemand misdadig handelt tegen zijn naaste en hem met list doodt, dan zult gij hem van Mijn altaar weghalen, opdat hij sterft.”

Exodus 21:12-14

Exodus

De eerste vermelding van een vrijplaats voor de doodslager treffen wij al vrij vroeg in de Schrift aan. Ze maakt deel uit van de wetgeving op de Sinai. Hier wordt nog niet gesproken over een bepaald aantal steden die als vrijplaats zouden dienen in Israëls toekomstige erfdeel, maar wordt alleen *het altaar* genoemd als toevluchtsoord voor de doodslager. Het voorschrift van Exodus 21 is in heel algemene bewoordingen gesteld ('een plaats'); en uit het verband blijkt dat we daarbij aan het brandofferaltaar moeten denken. Dat bevond zich in de voorhof van de tabernakel, de plaats waar God woonde bij Zijn volk.

Maar deze algemene beschrijving liet dus wel de mogelijkheid open voor een latere uitbreiding tot meerdere vrijplaatsen. Die uitbreiding zou ook noodzakelijk worden als het volk eenmaal in het land zou wonen, omdat de afstand tot het altaar van het centrale heiligdom te Jeruzalem dan in veel gevallen te groot zou zijn. De weg die de doodslager zou moeten afleggen om te ontkomen aan de wraak van de bloedwreker, zou te lang zijn om niet in direct levensgevaar te komen (Deut. 19:6).

Het is treffend dat de doodslager een schuilplaats kon vinden bij het altaar, de plaats waar voortdurend offers werden gebracht voor de zonden van het volk. Het was de plaats waar om zo te zeggen het doodvonnis over schuldige zondaars werd voltrokken aan *plaatsvervangende* offeranden. De vier horens van het altaar, het brandofferaltaar in de voorhof van de tabernakel, spraken van de kracht van de verzoening die hier tot stand werd gebracht. Het genadeaanbod strekte zich uit in alle windrichtingen, en dat is nog steeds het geval met de blijde boodschap van Gods genade voor schuldige zondaars! Dit was dus met recht de plaats waar men veilig was voor het oordeel. Het was de plaats bij Gods woning, waar men kon pleiten op een volbracht verzoeningswerk. Aan de plaats bij het altaar werden bij Israëls aankomst in het Beloofde Land nog zes plaatsen (zes vrijsteden) toegevoegd,

zodat we op een totaal van zeven wijkplaatsen komen waarheen de doodslager zijn toevlucht kon nemen.

Dat het altaar te Jeruzalem ook werkelijk benut is als vrijplaats blijkt alleen uit enkele gevallen die in 1 Koningen 1 en 2 worden genoemd. Nadat Adonia een vergeefse greep naar de macht had gedaan, vluchtte hij naar Gods heiligdom en greep de horens van het altaar. Voorlopig ging hij vrijuit, maar later werd hij toch ter dood gebracht, omdat hij opnieuw een complot tegen de wettige koning (Salomo) had gesmeed. Daarop vluchtte Joab, één van de samenzweerders, ook naar de tent des Heren. De tempel was toen nog niet gebouwd, maar David had een tent gespannen voor de ark en daar bevond zich ook het brandofferaltaar. Joab klemde zich vast aan de horens van het altaar, maar het was tevergeefs. Hij werd ter plaatse gedood vanwege het onschuldige bloed dat hij in het verleden had vergoten. Hij was een moordenaar, omdat hij met voorbedachten rade twee legeroversten (Abner en Amasa) om het leven had gebracht.

Terloops wijs ik erop dat het bij Adonia niet om een gebruikelijke kwestie van doodslag ging, maar om een opstand tegen de wettige koning. Toch vluchtte hij naar het altaar, precies zoals een doodslager dat zou doen. Hieruit kunnen wij opmaken dat de aantasting van het *gezag* van de door God gegeven koning gelijk stond aan een aanslag op zijn *persoon*! Dit is van belang voor de typologische uitleg van het onderwerp in verband met de Gemeente van God in onze tijd¹.

In 1 Koningen 2 is er eigenlijk ook nog een derde geval, waarbij Jeruzalem zélf als vrijstad fungeerde. Simi, die een blaam geworpen had op de gezalfde koning (David), was veilig zolang hij binnen de stadsmuren bleef. Maar zodra hij daarbuiten kwam, was hij een kind des doods.

¹ Hiervoor verwijs ik graag naar mijn boek '[Veilig in de Vrijstad](#)'.

Numeri

Aan het einde van het boek Numeri, dat de woestijnreis beschrijft, vinden wij uitvoerige aanwijzingen met betrekking tot de vrijsteden. Dit gebeurt met het oog op de intocht in het land Kanaän. De tocht door de woestijn, met Gods heiligdom in het midden, was bijna achter de rug. Nu dienden de Israëlieten zich voor te bereiden op de inbezitting van het Beloofde Land.

Numeri 35 spreekt eerst in het algemeen over de steden die de Israëlieten ter bewoning aan de Levieten moesten geven. De stam van Levi ontving geen erfdeel in het land; de HERE Zelf was immers hun deel. Maar zij werden over het hele land verspreid om overal Gods wet aan het volk te kunnen onderwijzen. De Levieten kregen in totaal achtenveertig steden toegewezen, nl. de zes vrijsteden plus nog tweeënveertig andere steden, samen met de daarbij behorende weidegronden (Num. 35:1-8). Dit beperkte landbezit was blijkbaar voldoende om te voorzien in hun behoeften; het herinnerde de Levieten eraan, dat hun eigenlijke erfdeel alle aardse bezittingen te boven ging. De grootte van de weidegronden lijkt op het eerste gezicht wat onduidelijk. In vers 4 is eerst sprake van duizend ellen, maar in vers 5 van tweeduizend ellen. De verklaring is mogelijk deze: in het eerste geval gaat het om de lengte gerekend vanaf de stadsmuur, in het tweede om de *totale* lengte van de weidegronden aan elke zijde van de stad (waarbij de lengte van de stad zelf niet is meegerekend).

Het vervolg van Numeri 35 bevat nadere voorschriften met betrekking tot de zes vrijsteden. Ze worden gesplitst in tweemaal drie, namelijk drie steden in het Overjordaanse en drie in Kanaän zelf: 'En de HERE sprak tot Mozes: Spreek tot de Israëlieten en zeg tot hen: Wanneer gij over de Jordaan trekt naar het land Kanaän, dan zult gij u enige steden uitkiezen, die u tot vrijsteden zullen zijn, opdat daarheen de doodslager kan vluchten, die onopzettelijk iemand gedood heeft. En die steden zullen u tot een wijkplaats zijn tegen de bloedwreker, opdat de doodslager niet sterft, voordat hij voor de vergadering heeft terechtstaan. En de steden die gij aanwijzen zult, zullen voor u zes vrijsteden zijn. Drie steden zult gij aanwijzen aan de overzijde van de Jordaan en drie steden zult gij aanwijzen in het land Kanaän' (Num. 35:9-14).

Na een uitvoerige behandeling van het verschil tussen doodslag mét en zonder voorbedachten rade (het eerste is móórd), vinden wij hier nog een interessante bepaling in verband met de verblijfsduur van de doodslager in de vrijstad. Als gebleken is dat hij zonder opzet iemand had gedood, dan moest hij in de vrijstad blijven wonen 'tot de dood van de hogepriester, die men met de heilige olie gezalfd heeft (...) en na de dood van de hogepriester zal de doodslager naar het land van zijn bezitting mogen terugkeren' (Num. 35:25,28). Na de wisseling van het hogepriesterschap kreeg de doodslager dus pas volledig gratie en mocht hij teruggaan naar zijn eigen erfdeel. Tot zolang gaf Gods genade hem een plaats in de vrijstad, zodat hij

niet hoefde te vrezen voor zijn leven. Dit voorschrift is van belang voor de typologische en profetische betekenis van de vrijsteden. Wanneer Christus als de Hogepriester naar de orde van Melchisedek uit de hemel verschijnt, is er een definitief herstel van het volk Israëel en van het land dat hun is toegezegd.

Deuteronomium

In Deuteronomium 4 worden de drie vrijsteden in het Overjordaanse voor het eerst met name genoemd: 'Toen zonderde Mozes drie steden af aan de overzijde van de Jordaan, in het oosten, opdat een doodslager, die zijn naaste onvoorbedacht gedood had, zonder dat hij tevoren haat tegen hem koesterde, daarheen zou vluchten, zodat hij, wanneer hij naar een dezer steden was gevlucht, in het leven kon blijven' (Deut. 4:41-43). Het gaat om de volgende steden:

- (1) Beser in de woestijn, in het gebied der hoogvlakte, voor de Rubeniëten,
- (2) Ramot in Gilead, voor de Gadieten, en
- (3) Golan in Basan, voor de Manassiëten.

In Deuteronomium 19 is sprake van de drie vrijsteden in het land zélf (Kedes, Sichem en Hebron). Hier zegt Mozes dat het grondgebied in drieën moest worden gedeeld, opdat de doodslager zo snel mogelijk één van deze steden zou kunnen bereiken en niet voortijdig door de bloedwreker zou worden omgebracht. In de vrijstad was hij voorlopig veilig, totdat zijn zaak was onderzocht. Wanneer bleek dat hij zijn naaste niet met boze opzet had gedood, dan mocht hij in de vrijstad blijven. Had hij hem echter met voorbedachten rade gedood, dan was het een geval van moord en moest hij hiervoor boeten met zijn eigen leven.

In dit hoofdstuk vinden wij nog een belangwekkend voorschrift, waaraan voor zover bekend nooit gevolg gegeven is: 'En wanneer de HERE, uw God, uw gebied vergroot zal hebben, zoals Hij uw vaders gezworen heeft, en u het gehele land gegeven zal hebben, waarvan Hij gezegd heeft, dat Hij het uw vaders zou geven, dan zult gij – wanneer gij heel dit gebod, dat ik u heden opleg, naarstig onderhoudt door de HERE, uw God, lief te hebben en altijd in Zijn wegen te wandelen – *nog drie steden* aan deze drie toevoegen, opdat geen onschuldig bloed vergoten wordt in het land dat de HERE, uw God, u als erfdeel geven zal, en opdat geen bloedschuld op u komt' (Deut. 19:8-10).

De gebiedsuitbreiding die hier wordt genoemd, berustte op Gods beloften aan de aartsvaders. Aan Abraham was beloofd dat het land zich zou uitstrekken 'van de rivier van Egypte tot de grote rivier, de rivier de Eufraat' (Gen. 15:18). Deze omvang heeft het land slechts ten tijde van Salomo, de vreedvorst, gehad (1 Kon. 4:21). De definitieve vervulling van deze belofte wacht nog tot de komst van de ware Vreedvorst, Wiens heerschappij zich zal uitstrekken 'van zee tot zee, en van de Rivier tot de einden der aarde' (Zach. 9:9-10).

Boeken om de Bijbel 2010

